Батыс Қазақстан облысының әкімдігі
Акимат Западно – Казахстанской области

«ДІНИ РАДИКАЛИЗМНІҢ АЛДЫН–АЛУДЫҢ ПРАКТИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ»

Халықаралық ғылыми–практикалық конференциясының материалдар жинағы
5 желтоқсан 2014 жыл

Сборник материалов международной научно–практической конференции

«ПРАКТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ПРОФИЛАКТИКИ РЕЛИГИОЗНОГО РАДИКАЛИЗМА»

5 декабря 2014 года

Орал – 2014

УДК 2-12

<u>Ұйымдастыру комитетінің төрағасы:</u>

Мәкен Б.М. – Батыс Қазақстан облысы әкімінің орынбасары

<u>Ұйымдастыру комитетінің мүшелері:</u>

Ныгметов Т.Р. – Батыс Қазақстан облысы дін істері басқармасының басшысы

Ғиззатов С.М.– Батыс Қазақстан облысы дін істері басқармасының бөлім жетекшісі, тарих ғылымдарының кандидаты

Аханов Ж.И. – Дін мәселелерін зерттеу орталығының директоры

Тоқмамбетов С.А – БҚО жастар мен жұмыс жөніндегі ресурстық орталығының басшысы

З 15 **Діни радикализмнің алдын-алудың практикалық мәселелері:**Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал: «NIDS» баспаханасы, 2014. –188 б.

Діни радикализмнің алдын-алудың практикалық мәселелерін зерделеуге арналған халықаралықғылыми-практикалық конференция материалдары жинағында еліміздегі діни экстремизм мен радикализм қауіп-қатеріне карсы тұрудың ғылыми-идеологиялық тәсілдерін пысықтау және практикалық шешімдері, Қазақстанның ішкі саяси тұрақтылығын сақтаудағы және жастардың отансүйгіштік қасиетін қалыптастырудағы дәстүрлі діни құндылықтардың орны мен рөлі атты мәселелерқарастырылған.

Жинаққа енгізілген материалдар жоғары оқу орындарындағы оқытушылардың, докоранттар мен магистранттардың, мектеп мұғалімдерінің ғылыми ізденістерінде қолдануға ұсынылады.

УДК 2-12

ПЛЕНАРЛЫҚ МӘЖІЛІС

Батыс Қазақстан облысы әкімінің орынбасары Б.М.Мәкеннің құттықтау сөзі

Құрметті конференция қонақтары және қатысушылар! Батыс Қазақстан облысында өткізіліп отырған **«Діни радикализмнің алдын-алудың практикалық мәселелері»**атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияға қош келдіңіздер!

Құрметті қонақтар! Сіздердің осы ғылыми-тәжірибелік конференция жұмысына келіп қатысу туралы біздің шақыруымызға үн қосқандарыңыз үшін өзімнің және облыс халқының атынан алғысымды білдіремін.

Бүгінгі шарамыздың басты мақсаты – елімізде тұрақты конфессияаралық қатынасты қалыптастыру, діни экстремизмнен келетін қауіптің алдын-алу, діни бірлестіктердің қызметін реттеу шараларын талқылау, көршілес елдерден келіп отырған әріптестерімізбен тәжірибе алмасу болмақ.

Құрметті конференцияға қатысушылар!Елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаевтың сарабдал саясатының арқасында мәдениеттер мен өркениеттердің тоғысында тұрған Қазақстан алуан түрлі ұлттар мен діндердің жарасым тапқан ортақ мекені болып отыр. Бір шаңырақтың астында 140 этностың өкілдері бейбітшілік пен келісімде тату-тәтті өмір сүріп жатыр. Олардың өз дінін еркін ұстануы, ана тілін оқып және пайдалануы, өз халқының туған мәдениеті мен дәстүрін дамытуы үшін барлық жағдай жасалған.

Қазақстан жеріндегі тұрақтылық пен елдің сүттей ұйыған бірлігі әлем мойындаған феномен болып қалыптасты.

Бір ғана факт, осыдан он бір жыл бұрын Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшылары бірінші съезінің жұмысына 17 елден 17 делегация катысса, IV съезде дүние жүзінің 40 елінен 85 делегация басшылары мен қатысушылары бас қосты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаев осы съезде сөйлеген сөзінде: «Бейбітшілік пен келісімнің тиімді моделі – ол біздің еліміздің табысты дамуының арқаулық факторы» деп атап көрсетті.

Дін – рухани жұтандық пен ашкөздіктің алдындағы аса берік қорғаушы иммунитет, алдырмас бөгеттің бірі. Елбасымыздың салиқалы

кандидаты, **«Профилактика религиозного экстремизма в РФ на примере РТ (опыт ислама)»**......33

№1 Секция: «Жаһандану дәуіріндегі Қазақстанның мәдени даму аясы жәнеисламдық құндылықтар жүйесі»

Семенов В.В. - П.А.Столыпин атындағы Поволжск басқару институты Саяси ғылымдар кафедрасының доценті, тарих ғылымдарының кандидаты, «Опыт работы Духовного управления мусульман Саратовской области»......38

Сұлтанов Р.Т. - ҚМДБ-ның Батыс Қазақстан облысы бойынша өкіл имамы, «Батыс Қазақстан облысындағы діни ахуал»......43

Кузяхметов Р.М. - Саратов облыстық «Шейх-Саид» медресесінің директоры, Саратов облысы мұсылмандары діни басқармасы муфтиінің орынбасары, «Религиозное просвещение – основной фактор профилактики радикализма»......44

Назипов И.Т. - Ресей Федерациясы Татарстан Республикасының Ресей ислам институты Қашықтан оқыту орталығының директоры (Казань), «Применение дистанционных образовательных технологий в РИИ: теория и практика»......45

Жұмағұл Қ.Ә. - "Шапағат" деструктивтік діни ағымдардан жапа шеккендерге көмек орталығы" Қоғамдық қорының директоры, «Діни сауаттылық – дәстүрлі дініміздің тұғыры»......52

Стамбакиев Н.Ж. - Батыс Қазақстан облысы Дін істері басқармасының бас маманы, исламтанушы, «Қазіргі таңдағы діни ахуал және оның өзекті мәселелері»......54

Шаукенова З.К., Бектенова М.К. - Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитеті Философия, саясаттану және дінтану институты қызметкерлері, «Ислам и вопросы идентичности в современном Казахстане: к проблематизации темы»......60

Қапар Ә.А. - Ыбырай Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттікпедагогикалық институтының студенті, «Қазіргі таңдағы қазақтардың дініндегі шамандық түсініктер және ислами құндылықтардың орыналу тарихы»......65

Амангелді С.Н. - Ыбырай Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттікпедагогикалық институтының студенті, «Жаһандану дәуірінде – діннің мәдени құбылыс ретінде жастар тәрбиесінде алатын орны мен маңызы»......71

Таңатқанов М.М. – Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институтының студенті «Еуразиялық одақ: идеядан болашақтың тарихына»......76

№2 секция:«Діни ағартушылық - діни радикализмнің алдын-алудың басты факторы»

Сейтахметова Н.Л., Смағұлов М.Н. - Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитеті Философия, саясаттану және дінтану институты қызметкерлері, «Исламское просвещение в постсекулярных парадигмах»......80

Мулдашева Г.Б. – М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің оқытушысы, философия ғылымдарының кандидаты, «Характер и направленность трансформации социокультурных процессов»......85

Жагипаров М.Б. - Павлодар облысы дін істері басқармасының «Конфессияаралық қарым-қатынастарды талдау және дамыту орталығы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі ақпараттық-түсіндіру жұмыстары бөлімінің инспекторы, «Важность религиозного просвещения в современном обществе»......95

Кабулова Г.Қ. – Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің аға оқытушысы, «Психологические аспекты толерантности современного общества»......98

Ситимова А.С. – Батыс Қазақстан инженерлік-гуманитарлық университетіӘГП кафедрасының аға оқытушысы, гуманитарлық ғылым магистрі, «Қазақстанның тарихи даму барысындағы қоғамдағы тұрақтылық кепілі»......103

Мажитов Р.Қ. - Павлодар облысы дін істері басқармасының «Конфессияаралық қарым-қатынастарды талдау және дамыту орталығы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі ақпараттық-түсіндіру жұмыстары бөлімінің инспекторы,«Религия и патриотизм в современном обществе»......106

және Өзбекстан президенттері Орталық Азиялық ынтымақтастық ұйымын құру туралы келісімге қол қоюы; бесінші қадам, 2003 жылы Мәскеуде Қазақстан, Беларусь, Ресей, Украина президенттері бірыңғай экономикалық кеңістік құру туралы келісімге қол қоюы [5, 113 б.].

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев атап өткендей, Еуразиялық одақ құрудың төрт принципті мәселесі бар. Біріншіден, интеграция, ең алдымен, экономикалық қажеттілікке негізделген прагматикалық сипатта ғана бола алады. Екіншіден, көпқабатты және түрлі жеделдіктегі интеграция идеясы. Үшіншіден, қауіпсіздікті бір ғана елдің күш-жігерімен қамтамасыз ету мүмкін емес, аймақтық қауіпсіздік тетіктерін іздестіру қажеттілігі. Төртіншіден, интеграцияның еріктілігі.

Жоғарыда айтылған қағидаларды Елбасының көзқарасынан талдап көрсек. Бүгінде КСРО ыдырағаннан кейін құрылған мемлекеттердің жақындасу үдерісін еуразиялық интеграция деп атау дағдыға енді. Бұл ұғым талдамашылар пен сарапшылар кеңінен пайдаланады, және ең маңыздысы, ол таяу және алыс шетелдердегі саяси элитаның табиғи сөз саптауына айналды. Бүгінде Еуразиялық Одақ құру идеясы кері итеру сезімін тұғызбайды және ешкімді де таңдандырмайды. Мұның сыртында ол туралы ең жоғары деңгейде таяудағы мақсаттар және нақты интеграциялық жоба ретінде айтылады. ТМД құрылғанына екі жыл толғаннан кейін, Елбасымыздың мұндай ұсыныс жасауы бекер емес. Өйткені, ТМД заман талабының сұранысына сай емес, қатысушы-мемлекеттердің қажеттілігін қанағаттандырмайды. Сондықтан, арнайы нақты қағидалардың керектігі көрінді. Еуразияшылдықтың ізбасарларының ішінде танымал ойшы Лев Гумилевтің көзқарасын жақын тұтқан Елбасы, ойшының еңбегін бағалап, Ел ордасы – Астанада Еуразиялық университетке есімін қойғанын тағы айтсақ болады. Ол Солтүстік және Орталық Еуразиялық аукымды бөлігіндегі халықтардың арасындағы географиялық және мәдени-тарихи байланыстардың бірлігін тұжырымдамалы түрде негіздеді[6, 43 б.].

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Назарбаев Н.Ә. Қазақстан жолы.- Астана, 2008ж.
2.Мансұров Т.А. Қазақстан және Ресей: егемендену, кірігу, стратегиялық әріптестік тәжірибесі. Алматы, "Қазақстан", 1999.
3.К проблемам изучения истории евразийства //Вестник КазНУ. Сер.историческая. – Алматы, 2007, № 3(46).
4.Развитие евразийской идеи в современных условиях //Вестник КазНПУ им. Абая. –Алматы, 2010.
5.Х.Б. Маслов. Развитие идеи евразийства в современной истории Казахстана.
6. Тоқаев Қ.К. Қазақстан Республикасының дипломатиялық қызметі.- Алматы: АО "САҚ", 2000ж.

II«ДІНИ АҒАРТУШЫЛЫҚ - ДІНИ РАДИКАЛИЗМНІҢ АЛДЫН-АЛУДЫҢ БАСТЫ ФАКТОРЫ»

ИСЛАМСКОЕ ПРОСВЕЩЕНИЕ В ПОСТСЕКУЛЯРНЫХ ПАРАДИГМАХ

Сейтахметова Н.Л., *главный научный сотрудник Института философии, политологии и религиоведения КН МОН РК, член-корреспондент НАН РК, доктор философских наук, профессор.*
СмагуловМ.Н.,*PhD-докторант Института философии, политологии и религиоведения КН МОН РК*

Религиозное просвещение – не просто обучение той или иной религии и традиции, основным догматам, это развертывание в человеке нравственных усилий для жизни. Религиозное образование и просвещение своей целью ставит образование верующего. Мусульманин – это личность, живущая в согласии со своей совестью, помыслами, намерениями, делами, идентифицирующая себя в единстве с исламом.

Одна из проблем исламского образования – восстановление гармонии веры и знания на новом историческом уровне. Исламское образование изначально являлось важным фактором в контексте образовательной политики в целом, а также важным фактором в профилактике и борьбе с религиозным экстремизмом. В современном интеграционном образовательном процессе роль исламского просвещения усиливается в связи с попыткой отдельных политтехнологов «деинтеллектуализировать», деконструировать ценностный смысл исламской культурной парадигмы.

Кроме того в эпоху постсекулярности возникает вопрос о том, нужно ли вообще религиозное образование, поскольку развивается дискурсивность образовательных процессов, связанных как с инсталляцией религиозного компонента в обществе, так и с деконструкцией. Однако, нелишне заметить, постсекуляризм также инициирует попытку созидания обновленного религиозного образования, релевантного современности.

Постсекуляризм сегодня – это не только нарратив светских моделей жизни, постсекуляризм, не смотря на некоторую фрагментарность самого понятия, становится выражением модальности жизни современного человека и в том числе религиозного человека. Религия в постсекулярном обществе приобретает иную форму экзистенции. Она возвращается в сферу социальной, культурной и политической жизни. Это легко проследить на примерах даже СМИ, интернета и т.д. Медийность религии в эпоху постмодерна связана с формированием постсекулярного сознания, в котором религиозный компонент придает высокодуховный контекст общественному сознанию.

Возвращение религии на новом уровне в образовательную сферу связано с проблемой религиозного образования и просвещения, которые также претерпевают «постсекулярные» изменения. О необходимости реформирования религиозного образования сегодня пишут и говорят многие, и зачастую, реформы связаны с концепциями «осовременивания», «модернирования», даже «постмодернирования» религиозных образовательных и просветительских проектов. Собственно, тема не нова, она исторически оформлялась в мутазилитских и джадидитских дискурсах и сегодня она выразилась в стратегии евроислама.

В христианском мире еще в 60-е годы XX столетия проводилась и небезуспешно стратегия аджорнаменто. Уже, вряд ли, кого можно удивить доктринами о единстве науки и религии, веры и знания, и это не связано с иррационализацией мира, это связано с глубокой экзистенциональной настроенностью человека в открытии мира и с желанием понять не совсем ясные иррациональные структуры жизненного пространства.

Религиозность личности в постсекулярном обществе – не только дань моде, но одна из важных составляющих его, тем более, что для постсекулярного общества определяющими принципами являются плюрализм, признаки культурного и религиозного суверенитета и т.д.

Постсекулярное общество не только толерантно к религиозному сознанию, оно готово к современному социальному сотрудничеству. В идеале, постсекулярное общество – это открытое толерантное общество, открытость как способ диалога светского и религиозного. Но именно в таком обществе и возникают проблемы религиозного образовательного процесса, поскольку они перестают быть нарративными, а вовлекаются в сферу онтологии человека.

В данной статье речь идет исключительно об образовании и просвещении в контексте исламской парадигмы.

Для исламской модели жизни «ренессансы» и «аджорнаменто» не очень актуальны, поскольку ислам всегда занимал свое онтологическое статусное место во всех сферах бытия исламских стран. В отдельных странах, происходившие процессы «дерелигизации», сохранили исламский контекст. Явный пример тому – Турция эпохи Ататюрка. Но в целом же религиозный ландшафт стран с исламским контекстом связан с наличием исламского сознания и с системой исламского образования. Для стран же с ярко выраженной секулярной парадигмой, исламское образование превращается в сложный процесс, который необходимо интегрировать в общее образовательное пространство.

Сегодня в мире проблемы религии, взаимодействие светского и религиозного знания, их диалог, являются очень актуальными. Проблема религиозного сознания актуализируется не только в развивающихся странах, но и в развитых странах Европы. Если с точки зрения эпохи Просвещения религия представлялась формой отчужденного сознания и самосознания, то теперь религиозное сознание рассматривает образование,

ориентирующее человека только на рынок, прагматичный жизненный успех, как лишенное перспективы, по причине отчужденного характера. С точки зрения исламского образования бездуховность светского образования обрекает людей на бесперспективные взаимоотношения, лишенные будущего.

Одна из проблем исламского образования – восстановление гармонии веры и знания на новом историческом уровне.

Задача образования состоит не только в овладении профессией, хотя это необходимо, поскольку овладение профессией – один из способов постижения божественного креативного процесса, освоения мудрости Творца в своих практических отношениях с миром. Мы помним, насколько высоко в исламском мире ценился труд великих мастеров, которые были признаны носителями божественных способностей. Но все же главный смысл, средоточие исламского образования – созидание-открытие в душе человека места для проявления в нем Бога.

Возможна ли сбалансированная стратегия исламского образования в контексте глобального образования?

Как мы уже отмечали, религиозное образование – не просто обучение той или иной религии, традиции, основным догматам, это развертывание в человеке нравственных усилий для жизни. Традиционное религиозное образование своей целью ставит становление верующего в качестве личности, его духовное развитие и социальный рост. Однако попытки десоциализации современного верующего в постсекулярном обществе через фанатизм и радикализм, предпринимаемые политтехнологами, требуют новых реформ в исламском образовании. Реформы в религиозном, в данном случае исламском, образовании периодически связываются с современными философскими направлениями: мусульманским экзистенциализмом, мусульманским персонализмом, постмодернизмом, в которых ставится вопрос о необходимости реформирования исламского образования в связи с насущными проблемами человека. Но релевантно ли исламское образование и просвещение интернациональным процессам в образовательной сфере постсекулярного общества?

Исламское образование вполне релевантно современному образовательному процессу, включает в себя все его составляющие: стандартизацию, инновацию, технологизацию, компьютеризацию, открыто другим образовательным практикам, готово к диалогу, интеграции.

Система исламского образования включена в современный образовательный процесс. Но в этой системе есть несколько проблем. Мусульманское образование сегодня получают за рубежом, особенно такая практика популярна на постсоветском пространстве, поэтому преподаватели теологии, в основном, иностранного происхождения. В 1990-е годы исламское образование на постсоветском пространстве осуществлялось при поддержке различных политических и религиозных структур, преследовавших собственные цели, которые зачастую имели не

образовательно-просветительский смысл, а политический, потому образование носило абстрактно-формальный характер, не развивая гуманитарно-духовного потенциала мусульманского образования. Сегодня исламское образование пытается обрести профессиональный статус, который был когда-то его главной инсталляцией.

Современная отечественная система мусульманского образования находится в стадии становления. Необходимость ее развития заключается в формировании диалога между светским и религиозным, христианским и исламским миром, к диалогу со стороны исламского мира, ведущим не к «столкновению цивилизаций», а пониманию.

В исламское образование необходимо включить современную сравнительную теологию, философию, бывшую в практике всех факультетов средневековых университетов, что позволило «расширить» границы познания, ведя к открытому образованию и анализу общих, отличительных моментов в той или иной религии.

В Казахстане, где проживают представители многочисленных конфессий, уже наработаны основы межрелигиозного диалога всей духовно-материальной практикой самих этих народов. Однако, чтобы не потерять этот потенциал, разработанный в большей степени государственной политикой, нужно искать новые решения для диалога. В этом диалогоформировании необходимо поставить вопрос о профессионализме, качестве, конкурентоспособности мусульманского образования.

В современную эпоху вновь возникает вопрос значимости толерантной установки в образовательной практике религиозных и светских наук.

Для чего необходимо исламское просвещение в постсекулярную эпоху?

Онтологическая необходимость исламского образования и просвещения находится в центре вопроса о существе человека, его духовной составляющей, его нравственности.

Вопрос об исламском образовании находится не только в сфере теоретизирования, а в сфере практической философии, поскольку напрямую связан с проблемой формирования религиозного толерантного сознания в обществе. В современную эпоху либерализации и плюрализации религиозной темы происходят подспудно процессы, связанные с деконструкцией традиционного религиозного толерантного сознания, опасных своим деструктивным влиянием на сознание и мышление человека. Процессы эти представляют угрозу национальной безопасности, поскольку связаны напрямую с попыткой деконструкции религиозной идентичности, разрушения традиционного мировоззрения и того опыта и модели жизни, которые являются духовным «мостом» преемственности традиций, истории и культуры.

Проясняя смысл образовательной практики в исламе, необходимо учитывать главные составляющие, связанные вообще с процессом исламского просвещения, который, согласно мусульманским просветителям, является непрерывным. Исламское просвещение сегодня ставится делом особой важности, поскольку:

- Исламское просвещение вносит логику толерантного смысла в диалог культур и цивилизаций;
- Исламское просвещение противостоит угрозе национальной духовной безопасности;
- Исламское просвещение способствует формированию толерантного сознания в обществе;
- Исламское просвещение способствует распространению системы ценностей ислама и реактуализации ее в эпоху глобализации;
- Исламское просвещение готово к диалогу и к инновациям, оно открыто различным образовательным практикам и интегративным процессам.

Какие функции должно выполнять исламское образование?

Прежде всего:

- Вносить духовный смысл в процесс образования;
- Формировать личностное духовное начало.

Вывод: вопрос об исламском образовании – наиболее актуален, нужны инновации, новые технологии, органичный баланс религиозных и светских наук, в светский образовательный процесс необходимо вводить дисциплины, раскрывающие основы религии.

УДК 172.3

ХАРАКТЕР И НАПРАВЛЕННОСТЬ ТРАНСФОРМАЦИИ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ПРОЦЕССОВ

Мулдашева Г.Б., *кандидат философских наук, Западно-казахстанский государственный университет имени М.Утемисова*

Сегодня вряд ли кто-либо усомнится в том, что последние десятилетия XX – начало XXI века стали уникальным периодом в истории человечества, периодом смены эпох и становления общества принципиально нового типа. Действительно, всего четыре десятилетия назад ряд футурологов (Д. Белл, Д. Рисман, О. Тоффлер, А. Турен и др.) начал прогнозировать вступление наиболее развитых стран в качественно новую стадию социального развития, связанную с развитием информационных и коммуникационных технологий. Через 20-30 лет большая часть предсказанных ими событий обрела воплощение, а сегодня